Foto 5.35 *Halssieraad vervolg ...*

Foto *5.35*

*Hierdie halssieraad word **nyeleti** (ster) genoem. Die band is volgens die **xizambana**-tegniek gemaak. Sommige vrouens noem hierdie stuk dus **xizambana**.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto** 5.36 **Xidlalatana

Foto** 5.37 (a) **Maranga

*Die pasgebore baba dra hierdie kralestuk om die nekkie ter verstewiging. 'n Kralestring, **rintoto**, word om 'n basis gedraai. Die basis bestaan uit 'n gerolde stuk lap of gebondelde gras. Die punte vorm 'n knoop, **qonto**. Dit word met 'n knoop aan mekaar vasgehaak.*

***Foto 5.37 (a) en (b)** Halssieraad wat op skouers rus*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.37 *Die* ***maranga***

Foto *5.37 (b)*

Let op die asimmetriese aanwending van die motiewe wat dikwels by die Tsonga voorkom.

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

***Foto** 5.38*

*Vrouens dra **maranga** tydens 'n dansgeleentheid. Die skouerlappe rus op die skouers. Die skouerdoeke, **minceka**, word om die middel geknoop, omdat die vrouens gereed maak vir hulle dansvertoning.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.39 Xiqovochela** of **xikhapa

***Foto** 5.39*

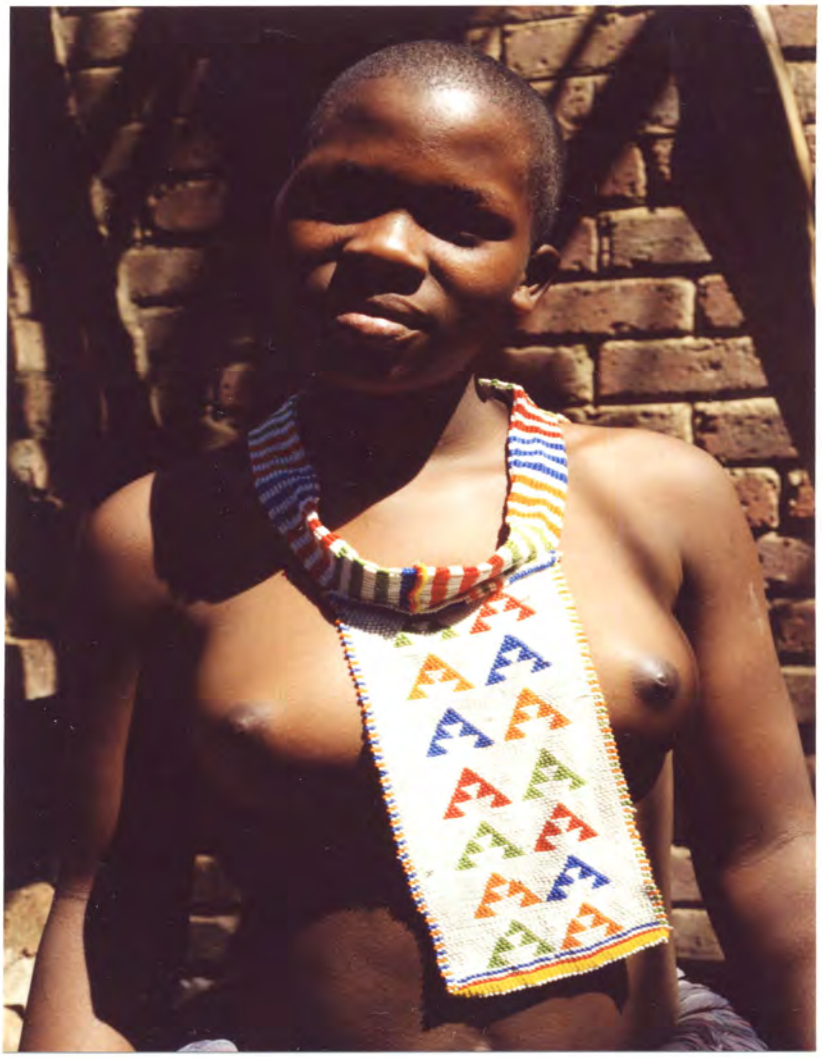

Die stuk word genoem volgens die motief. ***Xiqovochela xa xisahani*** *(saag).*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

***Foto** 5.40 **Xiqovochela xa nyeleti** (ster)*

Hierdie is dieselfde hals-kralesieraad as op foto 5.39, slegs van agter vertoon.

*Die voorstuk en die rugstuk is met 'n **thumbu** aan mekaar vasgeheg. Die foto toon duidelik hoe dit gedra word. Moderne voorbeelde (foto's 5.17, 5.63) bestaan uit een pant en word met spelde voor of agter vasgesteek.*

Oud en jonk kan hierdie sieraad dra as hulle gaan dans.

*Die "lap" of kralestuk alleen is **xiqovochela**. Die motief vertoon sterre. Die stuk word dan kortweg net **nyeleti** (ster) genoem. Die regte benaming is egter **xiqovochela xa nyeleti**.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Foto 5.41 (a) en (b) *Arm en beenversierings*

***Foto** 5.41 (a)*

Weer eens is daar nie 'n versamelnaam nie en word hierdie beenringe na die tegniek genoem.

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

***Foto** 5.41 (b)*

*Klokgewys, beginnende in voorgrond: armband: **xiphodzo;** arm en beenringe: **swikhurumudzu**; oorbelle: **vuhlalo bya tindleve**; armringe van gedraaide kralestringe: **xifejani**.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto** 5.42 Armband vir klein dogtertjies: **xiphodzo

Klein dogtertjie dra dit wanneer sy die dag die eerste keer uit die hut uitkom.

Foto** 5.43 Armband vir vrouens: **xiphodzo

*Word ook soms **makume** genoem. Vergelyk foto 5.21 (c) om te sien hoe hierdie sieraad gedra word. Let op die verskeidenheid patrone. Die tegniek is egter **ntomani** (mopaniewurm).*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

***Foto 5.44** Volledige dansuitrusting: modern*

***Foto** 5.44*

Let op die beenringe van metaal en van plastiek. Die plastiekringe in die Tsonga se tradisionele kleure vervang die tradisionele kralering soos op foto 5.41.

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto *5.45*

Volledige dansuitrusting : tradisioneel.

Let op die tradisionele heupversiering op foto 5.45, 5.46. Dit word ***xifunga*** *genoem, maar word vandag nie meer aangetref nie. Kleurvolle doeke en baie stringe bont plastiekkrale,* ***thikwini****, vervang hierdie tradisie.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.46

Die tradisionele dansuitrusting van agter. Vergelyk met die moderne uitrusting op foto 5.44.

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

***Foto** 5.47*

*Kenmerkende kleredrag van 'n persoon beset deur voorvadergeeste **(xikwembu)**.*

*Die kort rompie, **xigejo**, met **ndlama** en **xiqovochela** bedek.*

*Die blou en die rooi doeke met wit krale wat soos rompe gedra word, word **xiyandhana** genoem (vgl. foto 5.24 - 5.25).*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Foto** 5.48 Heupsieraad : **xanga

Een van die min kralesierade met magies-religieuse eienskappe.

***Foto** 5.49*

*Die naam **xanga** wat aan hierdie voorwerp gegee word, is eintlik die naam vir die klein koperstafie wat in hierdie stuk weggesteek word. Hierdie **xanga**, of koperstafie mag nie deur mans gesien word nie. Dit word aangetref in die middel van die boonste gedeelte.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.50 (a)

Foto 5.50 (b)

*Hierdie besondere **xanga** is net een keer in die veld aangetref. Die koperstafie, die eintlike **xanga** word met krale oortrek om dit te versteek. Hierdie kralestuk word om die Tsongapop se middel geplaas, soos foto 5.50 (b) toon, en dien as heupsieraad.*

Foto 5.50 (b)

*Die **madliridliri**, Tsongapop, dien as bêreplek vir hierdie **xanga**.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.51 (a) en (b)

***Foto** 5.51 (a)*

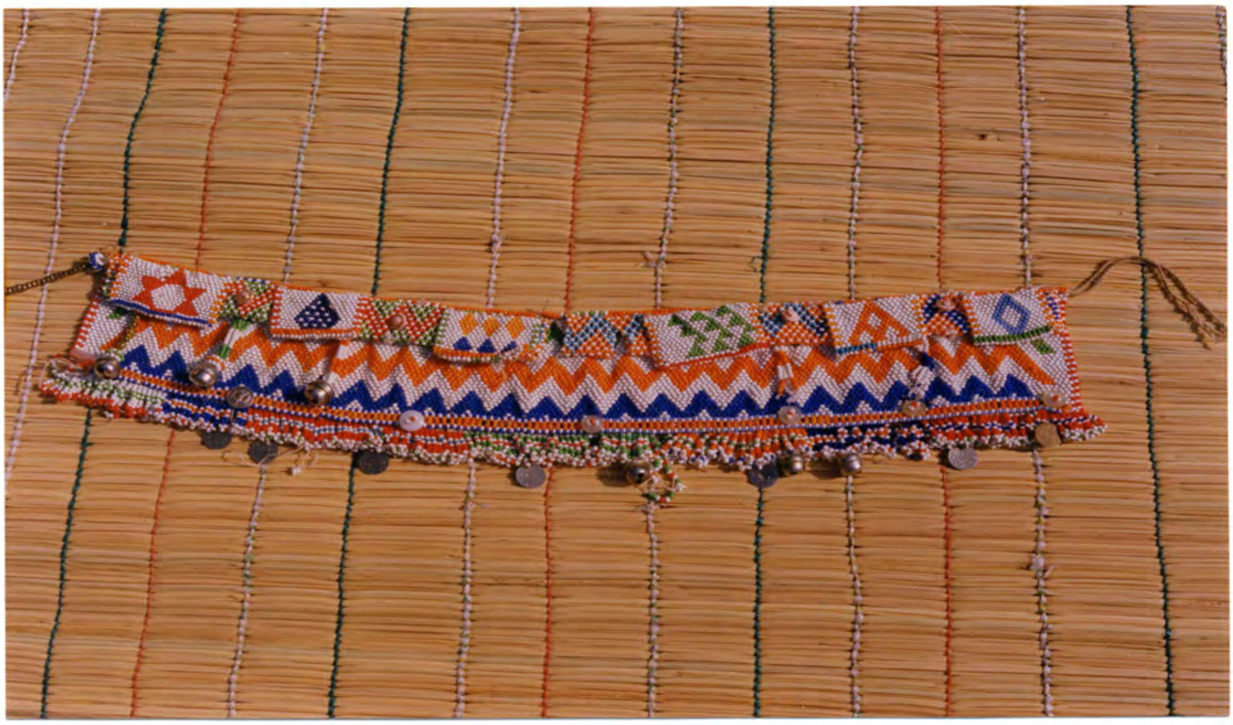

*Hierdie **xanga** toon duidelik die ooreenkoms met die Tsongadansromp wat op foto 5.51(b) gesien kan word. Dit is slegs 'n miniatuur weergawe met miniatuur **xiqovochela**, kralelappies, vasgeheg op die omslag. Die simboliek dui op vroulikheid.*

***Foto** 5.51 (b)*

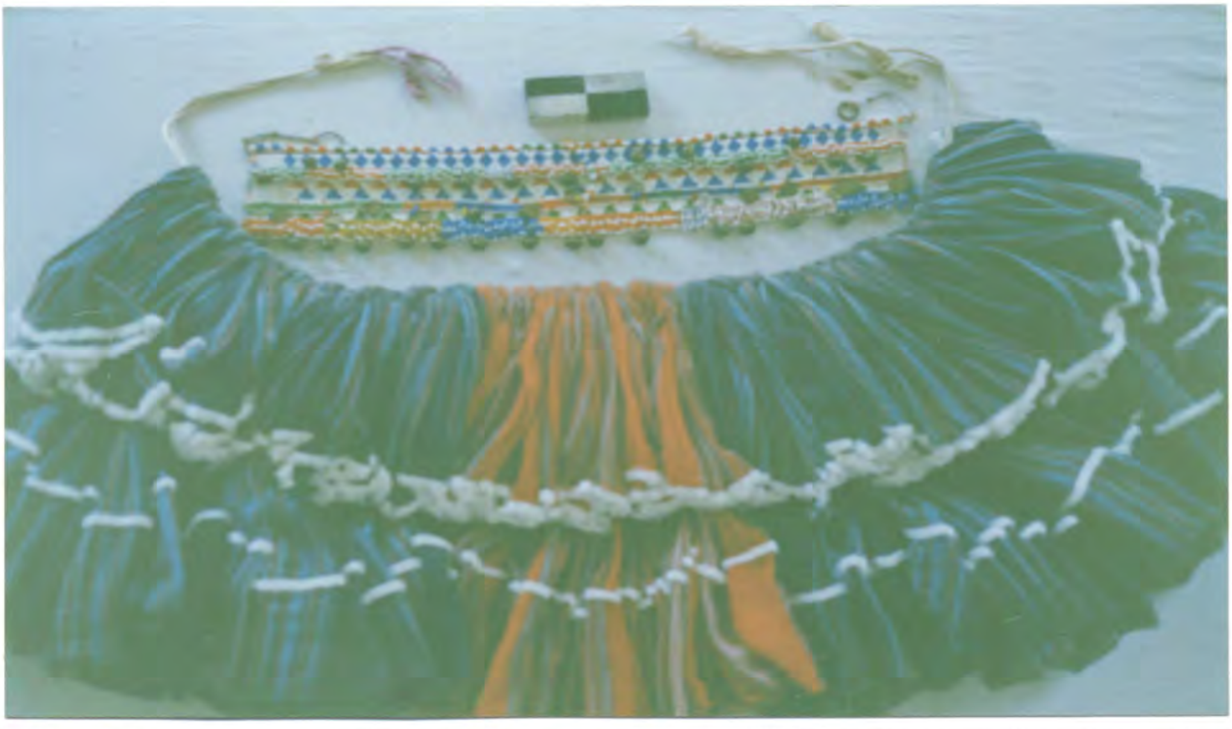

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto** 5.52 **Minxanga

*Nog voorbeelde van die **xanga** wat al die kenmerkende eienskappe daarvan besit. Let op die verskillende motiewe: **nyeleti** (ster), **xisahani** (saag), **ndhayimani** (diamant). Die randafwerking aan die onderkant is **makhaxa**, tossels, en bo kan die **xizambana** gesien word waarin die koperstafie, **xanga**, versteek is. Klokkies, gordynringe en koperplaatjies kan ook gesien word.*

***Foto** 5.53 (a) Skouerdoek, **nceka**, met motiewe van krale*

Foto *5.53 (b) Skouerdoek,* ***nceka***

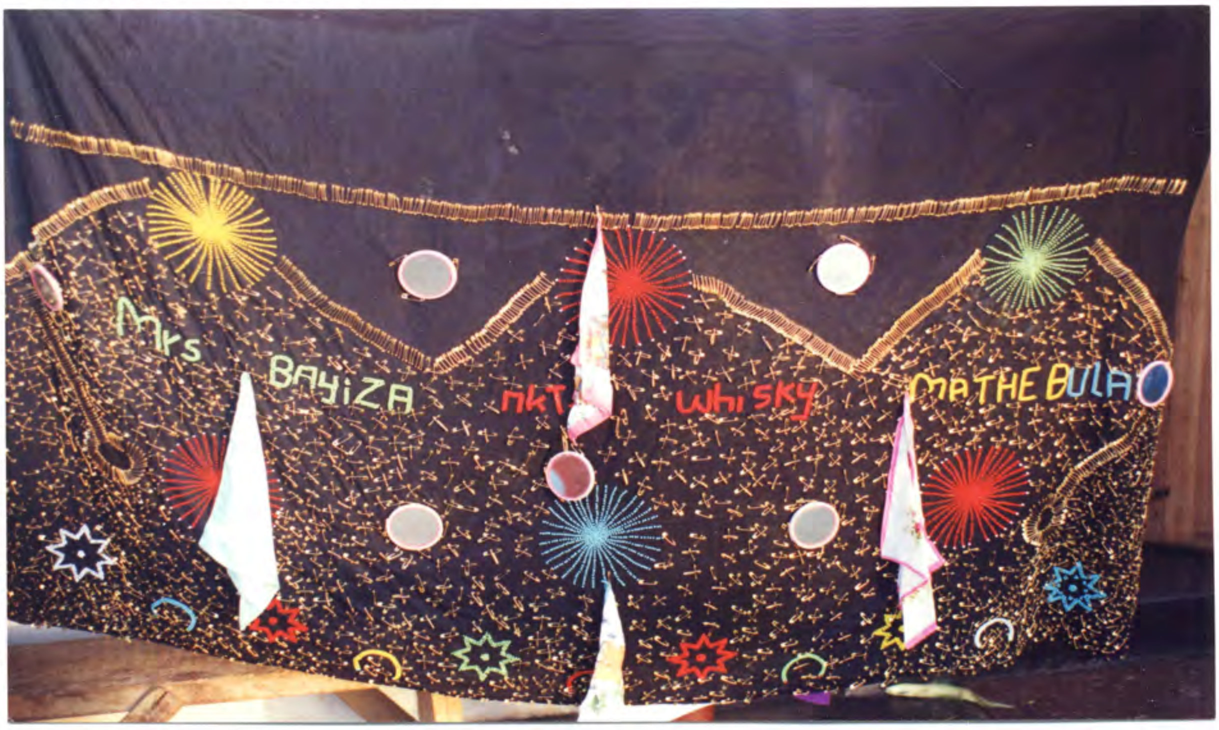

Foto *5.53 (c)* ***Nceka*** *oor die vrou se skouer gedrapeer*

Kleurkrale word gebruik vir die motiewe. Die ander effekte word verkry deur koperhaakspelde in die doek te steek.

Foto 5.53 (c)

Die ***nceka*** *met die koperhaakspelde word nog dikwels aangetref, veral in die Hlangananigebied waar vrouens baie moeite met kleredrag en kralesierade doen.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Foto** 5.54 (a) Dogter uit die inisiasieskool, **khomba

*Haar hele voorkoms sê vir die ingeligte waarnemer dat hierdie meisie die inisiasieskool bygewoon het. Tydens die **khomba** dra sy kleurkrale, maar ...*

***Foto** 5.54 (b)*

*wanneer die inisiasie afgehandel is, word slegs die wit krale as halssieraad gedra. Die twee skouerdoeke wat sy dra is eg tradisioneel. Die onderste een word **xitswirirani** genoem (vgl. foto 5.81 (b)) en die boonste **nceka** is **tsama-n'ta-vuya**.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012

Foto 5.55** Die Tsonga poppie, **madliridliri

Foto 5.55

*Op hierdie foto is die **madliridliri** van wol vervaardig. Normaalweg word krale gebruik. Let op die miniatuur-**nceka**.*

Foto** 5.56 **Nceka

*Hierdie skouerdoek vertoon 'n motief wat baie algemeen by die Tsonga voorkom op **nceka**, op kralewerk, hutmure en as tatoeëermerk. Die motiewe is van krale gewerk.*

Digitised by the University of Pretoria, Library Services, 2012